

Bijlage 3. Behandeling van de bezwaren en adviezen bij het ministerieel besluit tot vaststelling van het prehistorisch sitecomplex in alluviale context van de Wingevallei als archeologische zone

Omschrijving:

Prehistorisch sitecomplex in alluviale context van de Wingevallei (Holsbeek)

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel,

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS

1. Bezwaren ingediend tijdens het openbaar onderzoek

Er werden 42 bezwaren ontvangen. De meeste van deze bezwaren argumenteren dat de percelen in eigendom te sterk verstoord zijn om nog archeologisch relevant te zijn.

Daarnaast wordt herhaaldelijk gewezen op de grote maatschappelijke last die de afbakening van deze grote zone met zich mee brengt. Op inhoudelijk vlak werden echter geen argumenten aangereikt om deze afbakening aan te passen.

Op 10 oktober 2016 organiseerden de gemeenten Holsbeek en Rotselaar een toelichtingsvergadering. Het agentschap gaf een toelichting en beantwoordde vragen en opmerkingen. Deze grote maatschappelijke last voor privé eigenaars was ook hier het voornaamste thema van debat. Het werd daarbij zeer duidelijk dat deze impact ook een sterke invloed heeft op het lokale draagvlak voor archeologie. 'De overheid legt lasten op zonder dat daar iets tegenover staat', was een vaak gehoorde opmerking. De bewoners hadden zeker begrip dat met zorg wordt omgesprongen met het archeologisch erfgoed, maar begrijpen veel minder of niet dat de overheid dat oplegt aan de burgers zonder enige vorm van compensatie.

Antwoord:

Omwille van de grote maatschappelijke impact wordt de afbakening van de voorgestelde Archeologische Zone sterk ingekrompen en beperkt tot de 'kernzone' met de hoogste densiteit van archeologische waarnemingen.

De percelen waar duidelijk recente bebouwing aanwezig is, en die niet teruggaan tot een historische bewoningskern, worden uit de afbakening genomen.

2. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 23 december 2016.

De VCOE formuleerde op 19 januari 2017 een voorwaardelijk gunstig advies over de vaststelling van de inventaris van archeologische zones. In zijn advies formuleerde de VCOE een aantal algemene opmerkingen. Het advies maakt integraal deel uit van het dossier. De opmerkingen en voorwaarden worden hieronder behandeld:

-De VCOE merkt op dat nergens in het vaststellingsdossier verwezen wordt naar de afwegingskaders waarmee de zone werd geselecteerd. De inventarismethodologie voor de inventaris van de archeologische zones geeft nochtans inzicht in de afwegingen die gemaakt moeten worden voor de opname van een archeologische zone in het vastgestelde onderdeel van de inventaris. Een vastgestelde archeologische zone moet in de eerste plaats beantwoorden aan de decretaal vastgelegde definities voor 'archeologische zone' en 'archeologie'. Bovendien moet een vastgestelde archeologische zone 'waarschijnlijk voldoende goed bewaard zijn' en moet 'een reële kenniswinst verwacht worden'. De inventarismethodologie verduidelijkt dat ook de geografische en thematische context mee als afwegingskader gehanteerd worden om een archeologische zone al dan niet in de inventaris op te nemen. De VCOE stelt evenwel vast dat het vaststellingsdossier niet aantoont hoe bovenstaande afwegingen werden gemaakt. Het is voor de commissie bovendien onduidelijk in hoeverre voorliggende zes zones een afgerond en voor Vlaanderen representatief geheel vormen binnen het thema 'archeologische zones in alluviale context'. De VCOE is van mening dat alle gemaakte afwegingen integraal deel moeten uitmaken van het vaststellingsdossier waarover de VCOE om advies wordt gevraagd. De commissie vraagt de afwegingen die aan de basis liggen van voorliggende selectie in een begeleidende nota te verduidelijken.

Bijkomend merkt de VCOE op dat noch de adviesvraag noch het vaststellingsdossier inzicht geven in de precieze aanleiding van voorliggende vaststellingen. De VCOE vraagt tevens de aanleiding van voorliggende vaststellingen te duiden in een begeleidende nota.

Antwoord:

Zowel in het voorstel tot ministerieel besluit als in de administratieve fiche werd een beknopte motivering van de selectie, zoals reeds in uitgebreide vorm beschikbaar in de wetenschappelijke inventaris, toegevoegd. Het algemene afwegingskader is vastgesteld in het ministerieel besluit tot vaststelling van de inventarismethodologie voor de inventaris van archeologische zones (B.S.03/08/2015). Artikel 4.1.5. van het Onroerenderfgoedbesluit stelt immers dat de inventarismethodologie 'het afwegingskader dat gehanteerd wordt om het onroerend goed te waarderen' bevat.

De aanleiding van de vaststellingsvoorstellen van archeologische sites in alluviale context situeert zich in initiatief 19 van de beleidsbrief Onroerend Erfgoed 2016: gefaseerd vaststellen van de inventarissen van onroerend erfgoed. Dit wordt geduid in de begeleidende nota aan de minister.

-De commissie merkt op dat het vaststellingsdossier een afbakeningsplan en een informatieve fiche bevat. De informatieve fiche geeft onder meer een beschrijving van de afgebakende archeologische zone. De commissie stelt vast dat deze beschrijvingen zeer summier en sterk veralgemenend is. Ze voldoet niet aan de 'wijze van beschrijving van de erfgoedwaarde' zoals voorgeschreven in de inventarismethodologie. De VCOE meent dat minimaal een geografische situering van de archeologische zone, de gekende vindplaatsen (inclusief situering) en de resultaten van reeds gevoerd (veld)onderzoek, een evaluatie van de bewaringstoestand (conservering en gaafheid), een onderbouwde motivatie voor de afbakening en een inschatting van de te verwachten kenniswinst en de relevantie voor Vlaanderen beschreven moeten worden. De VCOE merkt op dat de informatieve fiche wel doorverwijst naar de uitgebreidere wetenschappelijke inventaris. Echter "de informatie die daarin staat, maakt geen deel uit van de vaststelling. Bezwaren kunnen enkel betrekking hebben op de teksten van het voorliggend vaststellingsdossier (adres, afbakening, beschrijving...)".

De VCOE vraagt om de beschrijving van de archeologische zone zoals opgenomen in de informatieve fiche in overeenstemming te brengen met de voorschriften uit de inventarismethodologie.

Antwoord:

Artikel 4.1.3 §3.3 van het Onroerenderfgoeddecreet stipuleert dat opmerkingen of bezwaren in het kader van een openbaar onderzoek enkel feitelijkheden kunnen betreffen. Een meer gedetailleerde beschrijving in de informatieve fiche, zoals reeds beschikbaar in de wetenschappelijke inventaris, is daarom weinig zinvol.

-De VCOE heeft vragen bij de afstemming van de vast te stellen inventaris van archeologische zones met de bescherming van andere archeologische sites in alluviale context. Op basis van de inventaris van het onroerend erfgoed stelt de VCOE vast dat de Prehistorische site van de Bergenmeersen in Wichelen (ID 302883), de prehistorische site Zennegat in Mechelen (ID 304260), en de site Donk-Oud-Kerkhof (ID 304260) reeds werden beschermd als archeologische site. Deze laatste situeert zich overigens in de zone van de Demervallei die voor vaststelling wordt voorgedragen. Dit wordt evenwel nergens aangegeven. Voor de andere twee sites is het onduidelijk of deze op termijn nog zullen worden vastgesteld.

Het is voor de VCOE tevens onduidelijk of het de ambitie is om na de vaststelling van de zes archeologische zones over te gaan tot het (gedeeltelijk) beschermen ervan. De VCOE vraagt aldus de afstemming tussen voorliggend vaststellingsdossier en de bestaande en toekomstige beschermingen van de prehistorische archeologische sites in alluviale context verder te duiden.

Antwoord:

De prehistorische sitecomplexen in alluviale context in Vlaanderen werden als een thematisch geheel onderzocht. Dit onderzoek werd uitgevoerd aan de hand van de Centrale Archeologische Inventaris, een algemene screening van deze inventaris in functie van de vaststelling van Archeologische Zones, en een afweging met de landschappelijke en regionale contexten. Aan de hand van deze parameters is een weloverwogen voorstel van zes sitecomplexen gemaakt, waar aan de hand van de huidige stand van zaken van de kennis, een zeer groot potentieel tot kennisvermeerdering aanwezig is.

In de toekomst is het niet uitgesloten dat sites binnen deze voorgestelde Archeologische Zones voor een bescherming als archeologische site worden voorgedragen. Dit vereist echter verder evaluerend en waarderend terreinonderzoek. Dergelijk evaluerend en waarderend terreinonderzoek werd in het kader van het Sigmaphan reeds uitgevoerd voor de genoemde sites van de Bergenmeersen en het Zennegat. Op basis van dit onderzoek konden deze sites duidelijk afgebakend worden, en is de grote archeologische waarde van deze zones aangeduid en in kaart gebracht. Bovendien werd voor deze sites door wijzigingen in de uitvoeringsplannen van het Sigmaphan een *in situ* behoud gegarandeerd, waardoor ook een bescherming als archeologische site kon gerealiseerd worden. De huidige gegevens bieden hier echter geen argumenten voor het vaststellen als archeologische zone van een ruimere perimeter. Een vaststelling als archeologische zone van dezelfde perimeter zou overbodig zijn aangezien de rechtsgevolgen van een bescherming als archeologische site de rechtsgevolgen van een vaststelling als archeologische zone ruim overstijgen.

De genoemde beschermde archeologische site van Herk-De-Stad Donk Oud Kerkhof is inderdaad gelegen binnen de perimeter van de voorgestelde Archeologische Zone van de Demervallei. Echter, de inhoudelijke motivering van de bescherming van deze site is de aanwezigheid van een goed bewaard kerkdomein met begraafplaats met grote archeologische en historische waarde, en dus niet de waarde van deze site als onderdeel van het prehistorisch sitecomplex.

-De commissie formuleert een opmerking inzake de afstemming van de archeologische zones met de kaart van gebieden waar geen archeologie verwacht wordt. De commissie merkt op dat binnen een aantal van de voorgestelde archeologische zones percelen liggen die opgenomen zijn op deze kaart. Deze percelen werden echter niet uit de voorstellen tot afbakening geknipt. De commissie vraagt om al deze percelen consequent uit de afbakening te knippen.

Antwoord:

De 'kaart van gebieden waar geen archeologie te verwachten is' is bij uitstek een dynamische kaart, die periodiek (om de enkele maanden) wordt bijgewerkt en vastgesteld. Vooral aan de hand van het archeologietraject in het kader van het Onroerenderfgoeddecreet worden daarbij telkens een groot aantal nieuwe zones toegevoegd, ook binnen de perimeter van vastgestelde archeologische zones, of beschermde archeologische sites. Zo is bij de versie 8 van de kaart ongeveer reeds 3% van de vastgestelde archeologische zones van de 'historische stadskernen' aangeduid als 'gebied waar geen archeologie te verwachten valt'. De rechtsgevolgen van de aanduiding op deze kaart primeren dan ook op de rechtsgevolgen zoals deze worden bepaald door een aanduiding als archeologische zone of beschermde archeologische site (artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet). Het heeft daarom ook geen zin om de GGA zones te verwijderen uit de perimeters van de voorgestelde archeologische zones.

3. Conclusie

Er werden 42 bezwaren ingediend. Op basis van deze bezwaren werd de afbakening van het voorstel tot vastgestelde Archeologische Zone beperkt tot de kernzone van gekende prehistorische sites in de Wingevalllei, en werden percelen die grotendeels verstoord zijn door recente bebouwing uit de afbakening van de archeologische zone geknipt.

Het advies van de VCOE heeft geleid tot een beperkte aanpassing van het vaststellingsdossier: de motivatie van de selectie werd toegevoegd aan de inhoudelijke fiche.